

Zbawienie w nadziei, Wokół encykliki Spe salvi Benedykta XVI, red. K. Parzych-Blakiewicz, Olsztyn 2010, s. 188.

Papież Benedykt XVI, w listopadzie 2007 roku, ogłosił encyklikę *Spe salvi*, poświęconą chrześcijańskiej nadziei. Jest to drugi tego typu dokument, po *Deus Caritas Est*, który mówił o chrześcijańskiej miłości. Nie ulega wątpliwości, że zarówno agapetologiczny, jak i sperancyjny wymiar przesłania ewangelicznego są wiodącymi elementami budowanej dziś wiarygodności chrześcijaństwa. Łączy je zaś trzeci faktor – martyrologiczny, jako element pragmatyczny owego przesłania, ukazujący w wymiarze egzystencjalnym aktualność i adekwatność zbawczego orędzia Ewangelii.

Punktem wyjścia omawianego dokumentu są słowa Świętego Pawła z *Listu do Rzymian*: „W nadziei już jesteśmy zbawieni”. Papież kreśli charakterystyczną dla ludzkiego życia linię terażniejszość – przyszłość, która jest wyznacznikiem kondycji duchowej człowieka, jego zaangażowania w realizacji wyznaczonego sobie celu. Nadzieja chrześcijańska w ustach Benedykta XVI jest niezawodną mocą, dzięki której można stawić czoło terażniejszości, można ją akceptować i przeżywać pozytywnie, choć jawi się często jako uciążliwa. Wynika to z prostej zależności – określony cel, usprawiedliwia trud drogi, jeśli człowiek ma wewnętrzne przekonanie i pewność tego celu. Chrześcijańska nadzieja jest fundamentem takiej pewności i dlatego chrześcijanie są ludźmi, którzy mają przyszłość, określoną w sposób pozytywny.

Dokument Kościoła, o tak istotnych sprawach ludzkiej egzystencji, stał się źródłem wielu komentarzy i analiz. W ten nurt wpisuje się publikacja pod redakcją Katarzyny Parzych-Blakiewicz – *Zbawienie w nadziei, Wokół encykliki Spe salvi Benedykta XVI*. Jest to praca zbiorowa zawierająca wstęp redakcyjny oraz trzy części: 1. Potrzeba Nadziei, wskazująca na konieczną obecność nadziei w życiu człowieka, 2. Nadzieja chrześcijańska, która jest swoistą etiologią nadziei, 3. Perspektywy chrześcijańskiej nadziei, określa pragmatyczny aspekt nadziei, wpisującej się w dynamikę ludzkiego doświadczenia.

Pierwszą część otwiera artykuł ks. Ryszarda Hajduka: *Współczesne mity – „złodzieje nadziei”*. *Prawda chrześcijańska w starciu z „postępową mitologią” w świetle encykliki Spe salvi*. Autor kreśli obraz współczesnej mentalności człowieka, opierającej się na naiwnej wierze w postęp, który ma nadać sens całej rzeczywistości. Paradoksalnie jednak to naiwność, wynikająca z intelektualnej ignorancji, prowadzi współczesność w świat niedorzecznych stereotypów, które nie mają żadnego odniesienia do prawdy o świecie i człowieku. Pojawiają się zaś archaiczne gusła, zabobo-

ny i uznawane za prawdę największe nawet niedorzeczności. Chrześcijaństwo przeżywa zaś kryzys, związany ze sceptycyzmem poznawczym w ogóle, a tym bardziej w odniesieniu do Boga. Rodzi to potrzebę rzetelnej analizy współczesności, wykazującej tę naiwną wiarę człowieka w mity nowoczesności. Pojawia się tu potrzeba uwrażliwienia na prawdę i jej poznanie. Najważniejsze hasła współczesności, takie jak wolność czy demokracja mają swoje znaczenie, ale zawsze w odniesieniu do dobra i prawdy. Tego typu myślenie prowadzi człowieka do odkrycia historycznej prawdy o Bogu, który stał się człowiekiem i otwiera w ten sposób nowe perspektywy przyszłości. Nadzieja chrześcijańska jest tego desygnatem.

Kolejnym artykułem jest napisany przez ks. Zdzisława Kunickiego *Mocne nadzieje i płonne obietnice. Wokół krytyki iluzji politycznych*. Jest to refleksja nad tekstem encykliki w kontekście XX-wiecznych projektów politycznych, wyrosłych na fundamencie oświecenia, których główną ideą jest postęp, a ich egzemplifikacją jest koncepcja J. Derridy. Co ciekawe, podkreślona jest myśl papieża, który nie chce przeciwstawiać idei postępu chrześcijańskiej nadziei, lecz umieszcza obie tradycje w perspektywie dialogu.

Nadzieja chrześcijańska jako wartość w wychowaniu młodzieży. Analizy katechetyczno-pastoralne w świetle encykliki Spe salvi, to kolejny artykuł napisany przez Annę Zellmę. Podkreślony jest tu aksjologiczny aspekt nadziei, jako cenne i godne pożądania dobro i jej rola w procesie wychowawczym i formacyjnym oraz wskazane są praktyczne sposoby wychowania młodzieży do odkrywania i przeżycia chrześcijańskiej nadziei.

Inny aspekt pedagogicznego znaczenia nadziei opisuje Barbara Rozen w artykule *Inspiracje Spe salvi w wychowaniu dziecka z niepełnosprawnością intelektualną*. Wskazuje na ogromne wyzwanie dla rodziców i ich szczególne powołanie, gdy na świat przyjdzie dziecko z niepełnosprawnością umysłową. Ich ludzkie plany i marzenia w jakimś stopniu zostają pogrzebane, a na ich miejsce przychodzi sytuacja wyboru: postawy miłości lub ucieczki, z czym związany jest wzrost ich człowieczeństwa albo jego degradacja.

Drugą część publikacji otwiera artykuł ks. Pawła Rabczyńskiego *Wieczny i Wcielony Logos – sensem i racją chrześcijańskiej nadziei*. Ukazuje on chrześcijaństwo, jako religię nadziei, wyrosłą z tajemnicy Wcielenia Syna Bożego – Logosu, wpisana w historię świata i człowieka. Podkreśla się tu aspekt chrystologiczny i soteryczny jako elementy konstytutywne nadziei chrześcijańskiej.

Nadzieja w perspektywie Sądu Ostatecznego i piekła to artykuł bpa Jacka Jezierskiego. Wskazuje na nowe elementy współczesnej eschatologii i soteriologii, w których odchodzi się od widzenia Boga, jako przede wszystkim surowego Sędziego i rezygnuje z języka jurydycznego i penitencjarnego przy opisie Sądu Ostatecznego. Skutkiem tego jest odejście od eschatologii lęku na rzecz eschatologii nadziei. Opisane jest tu krytyczne stanowisko papieża wobec tych nurtów i ich dopełnienie oparte na nauce Kościoła.

Problem życia wiecznego i jego współczesne rozumienie podejmuje kolejny tekst Aleksandry Nalewaj „*I rozraduje się wasze serce*”: *J 16,22 w świetle encykliki Spe salvi Benedykta XVI*. Jest to próba odpowiedzi na pytanie: czy analogicznie do czasów Nowego Testamentu i początków Kościoła wiara jest nadal nadzieją, która przekształca życie, czy jest sprawczą i kształtuje na nowo samo życie? Czy jest już

tylko „informacją”, która została wyparta przez inne, bardziej aktualne i pragmatyczne dla człowieka. Kontynuację tego wątku można odnaleźć w kolejnym artykule ks. Jacka Neumanna *Nadzieja jako kryterium wiary w przesłaniu Spe salvi Benedykta XVI*.

Trzecią część stanowią cztery pozycje ukazujące perspektywy chrześcijańskiej nadziei. Ks. Antoni Jucewicz w artykule: *Dynamika życia chrześcijańskiego w perspektywie nadprzyrodzonej nadziei w świetle encykliki Spe salvi*, przedstawia teologicznomoralną refleksję nad omawianym dokumentem. Wskazuje się tu, że dziedziną ta nie zajmowała się nigdy w sposób wystarczający zagadnieniem nadziei. Działo się tak dlatego, że widziano ją bardziej w aspekcie eschatologicznym, w perspektywie śmierci i rzeczy ostatecznych, niż jako rzeczywistość, która dynamizuje człowieka na płaszczyźnie moralnej. Sobór Watykański II, który postulował odnowę tej dyscypliny w duchu biblijnym, wskazał cnoty teologiczne, w tym nadzieję, jako jej źródła. Stąd też nadzieja jest konkretnym dynamizmem, który kształtuje postawy życiowe chrześcijan.

Katarzyna Parzych-Blakiewicz: *Eschatyczny wymiar doczesności w świetle encykliki Spe salvi oraz Teologiczny paradygmat maryjny w perspektywie nadziei chrześcijańskiej* to kolejne artykuły. Pierwszy z nich ukazuje komplementarność kwestii teologicznych wskazujących rzeczywistość eschatologiczną z zagadnieniami odnoszącymi się do doczesności. Podkreśla się tu fakt chrześcijańskiego rozumienia życia wiecznego jako celu życia doczesnego, jako rzeczywistości ludzkiej dopełnionej zbawczo, jako dobra nieznanego, ale oczekiwanego i upragnionego. Eschatologiczny charakter tożsamości chrześcijańskiej odnosi się do dynamiki zbawczej, pojmowanej jako przemiana w kierunku pełni bytowej, osiągananej w jedności z Bogiem. Dodać należy, że personalizm chrześcijański w sposób wyraźny znajduje tu swoją egzemplifikację.

Drugi zaś artykuł tejże Autorki, to analiza metody historiozbawczej, obecnej w teologii od czasu Soboru Watykańskiego II, którą zastosowano na płaszczyźnie mariologicznej. Tytuł *Matka Nadziei*, zastosowany do Maryi, jest charakterystyką jej duchowości, określoną Jej oczekiwaniem i przyjęciem daru. Jest Ona też znakiem spełniania się nadziei zbawienia.

Małgorzata Laskowska przedstawia tekst: „*Sprawcza*” rola przekazu w encyklice *Spe salvi*. Porusza w nim zagadnienie sprawczości orędzia chrześcijańskiego w kontekście współczesnej kultury. Chodzi tu o skuteczność przekazu orędzia zbawczego w sensie informacyjnym, ale też zobowiązującym i powinnościowym. Nadzieja jest częścią tego przekazu, więc i ona może być rozpatrywana w warstwie informacyjnej, aksjologicznej i prakseologicznej. Obok więc teoretycznej wiedzy, musi pojawić się element akceptacji i zaangażowania.

Przeprowadzona prezentacja publikacji pod redakcją Katarzyny Parzych-Blakiewicz pokazuje, że dokumenty Kościoła są źródłem żywej dyskusji teologicznej i inspiracją do twórczych poszukiwań. Jest też dowodem na to, że teologia wzbogaciła się o cenną książkę, która stanowi próbę wpisania chrześcijańskiej nadziei w ludzką egzystencję i kulturę, jako elementu dynamizującego ludzkie zaangażowanie i myślenie o ostatecznym spełnieniu.